

(המשך מעמוד 29)

בכל הפגישות האלה לחם ילידי מור ללא-פשרה בעד גישה מאוזנת, המכירה בזכויות הלאומיות של הישראלים והפלסטינים.

זכורני שיהיה בטרקלין של בית-מלון. עם האלד מוחיי-אלדין, המייגור הא-דום, ראש השמאל המצרי. דובר על ניסוח מיסמך. בעוד שאנשי ר"ק"ה היו מוכנים לקבל טיוטה שהוצעה עליידי ה-מישלחה הסובייטית, התנגד נתן, כמוני, לכמה וכמה ניסוחים, ואף הצליח להביא לתיקונם, תוך הסכמת המצרים.

היו סכסוכי בין בשנים האחרונות התקרב נתן יותר מדי לר"ק"ה, ולא פעם סברתי כך גם אני. אך ילין-מור לא הצביע מעולם בעד מיפלגה זו. והגדרתו כאיש "השמאל" היתה מוטעית מיסודה — אלא אם כן מתכוונים בהגדרה כוללנית זו לכל מחנה הקידמה והשלום. אך הוא היה מוכן להעיר בר"ק"ה בפעולתו הפוליטית, וסבר כי מילי-חמתיהקודש של ממשלות-ישראל בכרית-המועצות היא טעות מדינית הרתיאסון.

אילו חי יאיר

מחרת מותו שלו רבים: מתי השתנה נתן ילין-מור? התשובה הנכונה היא: הוא לא השתנה מעולם.

קשר ישר מוביל מהתחלתו, כצעיר ציוני-לאומי בפולין, שדגל בקו האקטיביסטי של יאיר, דרך פעולתו במחתרת שהטיפה גגד האימפריאליזם, אל השלב האחרון, שבו הטיף למשא-ומתן עם אש"ף ולכינון מדינה פלסטינית לצד ישראל, לשם השגת השלום הכולל.

(אגב, בניגוד לבגין, הנחרד לשמע כל השוואה בין המחתרת הערבית והמחתרת הפלסטינית, היה ילין-מור מוכן בכל עת ליוק מנסיונו האישי, כאשר-מחתרת, כדי להבין את דרכי המחשבה והפעולה של אירגוני הפידאיון. דיברנו על כך פעמים רבות.)

פעם, כשהתווכחנו על דיעותיו של יאיר, אמר: "השאלה כזו אינה מה אמר יאיר ב-1940. הי שאלה היא: מה היה יאיר אומר על השמרים. צריכים לקחת את דרך-המחשבה של יאיר, ולתחיל אותה על המציאות העכשית וז"ל."

האם מיקרה הוא שכמעט כל אנשי "הפעולה השמית" באו מאצ"ל ומלח"י? זוהי התשובה לאיש כמו ישראל אלדד שייב, שאמר השבוע, בשעת ההלוויה: "נתן מת לפני 31 שנים. היום הוא רק נקבר." אילו נכח נתן באותו מעמד, בור דאי היה עונה ששייב הוא שמת לפני 31 שנה, כאשר קפא מבחינה מחשבתית, ואכן נתן פשוט המשיך לחשוב, גם כאשר ענה מן המחתרת. בעוד שרבים מחבריו קפאו באותו מועד, ואף גזשו אחריו אלא תוך לאומנות עזובה נוסח מיוחד-אירופה, התקדם נתן באותה הדרך שבה צעד עד אז, והגיע לאן שהגיע בי כוח החגיגון.

למי שלא הכיר את נתן, קשה לו להבין את דרכו. בהלווייה שלו נכחו ותקיי לח"י, שהם כיום מראשי המחנה של ארץ-ישראל השלמה, לצד אנשי שלי"א ואנשי ר"ק"ה, שיתפו עימו פעולה בשנים האחרונות. היו אלה מהנות נפרדים.

באותו יום היתה צריכה הידון בכנסת הצעה של ר"ק"ה להביע אי-אמון לממשלה, על רקע מאורעות חברון. ביגלל ההלי-ווייה נדחה הידון למשך ששתיים. כאשר נערכה ההצבעה, הצביעו משתתפי-ההלי-ווייה אלה נגד אלה — בגין ושמיד למען הממשלה, אנחנו ואנשי ר"ק"ה נגדה.

במבט השיטתי, היו שתי תקופות שונות בחיי ילין-מור, שאין ביניהן קשר וגשר. המבט המעמיק מגלה את הקשר: ילין-מור התפתח והתקדם צד יומו האחרון, בעוד שחבריו למחתרת נשארו תקועים במקום שבו עמדו ב-1948, כמו באגדה של היפהיפה הנרדמת.

נתן פרש מן הפורשים, כאשר הפורשים הפכו מיסמך מאובן. נתן פרש מן הפורשים, כאשר הפורשים הפכו מיסמך מאובן. מיהו האדם שעמד מאחורי הדיעות? מי היה נתן ילין-מור האיש?

במשך שנים שמעתי סיפורים רבים ממנו ועליו, למשל:

בפולין, בורשא, היה ילין-מור אחד התלמידים המצטיינים. מנהיג ה"אנדרקים" האנטי-שמיים, ששלטו במוסד, פנה אליו וביקש ממנו עזרה במיבחן. נתן פתר לו את הבעיה. כשהאנדק, שפנה אליו בלשון "פאנייה" (אדון), הודה לו ברגש, בפעם הבאה פרעות ביהודים, אלגא תפסח עלי. שלא תהיינה הפליות.

ורשא 1939. האנגלים פירסמו את הספר הלבן, והביתר"ם תיכננו הפגנה גדולה, שהייתה בלתי-חוקית. בשעה היערי דה נמצאו במקום מנחם בגין ונתן פריד-מירלין. נתן היה אז בעל שערות בלונדי-דיות שופעות, והתנשא לגובה של 1.80 מטר. הוא לבש מיכנס-ירכיבה ומגפיים, כאופנת הימים ההם. שוטר פולני, שהיה בטוח שהוא גוי, לחש לו: "הסתלק מכאן מהר. עומדת כאן להיערף הפגנה, ובעוד רגע יאסרו את כולם." נתן הלך ובגין נאסר, (כעבור זמורה השתחרר בגין, כשראשו מגולח. נתן וחברתו, פרידה, לקי-חו אותו ותיאטרון. כשפרצה המלחמה, ניסאו נתן ופרידה, ובגין היה השושבין.)

1939. המלחמה פרצה. נתן, אשתו הטרייה (שאותה הכיר כשנה לבקר את אחיה בביתה), וכמה חברים רחחו לעבר הגבול הרומני, שם נעצרו על-ידי המיש-טרה. אחד השוטרים, חובב אספראנטו, הבחין ברגע האחרון כסמל התנועה האסי-פראנטית שבדש מיקטורו של ילין-מור. הוא אמר לנתן בשפה הבינלאומית: "אני משהיר אותך, אך אם תחזור, לא יעזור לך גם הסמל הזה!"

בעבר כמה ימים. ילין-מור, בגין והאחרים שמעו כי וילנה הפולנית עומדת להימסר על-ידי הסובייטים למדי-נה הליטאית. הם מיהרו לשם, וכך עברו לליטא, שהייתה עדיין עצמאית. כשפלטו לשם הסובייטים שמעו כי הגרופה-ראו (הקג"ב של אז) עומדת לאסור אותם. בגין סירב להסתתר, נאסר ונשלח למחנה-ריכוז בכרית-המועצות. ילין-מור ואשתו עברו לרובע העני ביותר של העיר, התגוררו בין פועלי-רכבת נוצריים ולא נלכדו.

באותם הימים, בקובנו, בירת ליטא. נתן נסע לשם, נכנס לשגרירות הבריטית שכבר היתה כימעט נטושה. בעוד שחברו דיבר עם הפקיד האחרון שנותר במקום, פישש נתן בחדר הסמוך במגרות, מצא ערימה של תעודות תחומות בחותמת הקונסוליה. הוא תחב אותו למעי-לו, ובעזרתו ניצלו עשרות פעילים ציר-ניים אחרי שווייטו הפרטים. נתן עצמו הצליח להשיג מיכתב שהודיע לו כי ממ-תינה לו ארתי-כניסה לארץ. בעזרת תעו-דה זו השיג אישוי סובייטי לנסוע למוס-קבה, בעוד שבתוך סמוך, באותו בניין, ישבו אנשי הבולשת שחיפשו אחריו. דרך מוסקבה ואיסטנבול, הגיע ארצה.

אחרי הביתה המפורסמת ממוחנה לטרון, במינהרה שנחפרה תחת אפס של הבריטים. חידוש פעולות המח-תרת. הסיון. בעוד שאנשי אצ"ל נצודו ברחובות, לא פגעה ההגנה באנשי לח"י. מדוע? ילין-מור נהג לספר בהנאה כי נקרא לפגישה עם מנהיג ההגנה, אלילו גולומב, כאשר נפגשו במחתרת, שלף ילין-מור אקדח טעון והניחו לפניו על השולחן. כשתמה גולומב לפשר התנהגות חסרת-אמון זו, השיב ילין-מור שהדבר בא לרמוז מה יקרה אם יפגעו באנשי לח"י.

מיכש לא קמו" בכו בלטרון, אליעזר זורבן, כיום מנהל חברת-הפירוסם דחף ואיש-אמונו של עזר ויצמן: "פעם בשבוע היה נתן מקבל ערימה ענקית של ספרים ועיתונים. במשך השבוע קטנה הערימה במהירות פנטסטית ולידה נערכה ערימה של חומר שהוא סיים לקראו." זורבן, גם מעיד, על פי שיחותיו עם ילין-מור, כי לא חל מאז שינוי מהותי בדיעותיו. הכל כבר היה מוכן ב-1942.

ילין-מור היה קורא כמיות עצומות במ-הירות עצומה. הוא נהג לקום בשלוש בבוקר, ולפני השעה חמש כבר קרא את עיתוני הבוקר בצורה כה יסודית, שזכר באיזה עיתון הופיעה כל ידיעה והיכן. תכונה אחרת, שכל ידידיו הכירוהי-טב: יכולתו לאכול כמיות עצומות של (המשך בעמוד 48)

העם

דרמטיזציה של טרגדיה

גורלה הטרגי של

הלירה הישראלית

הפתיים ברעש גדול

פרצופו המיוזע של שרה-אוצר, ייגאל הורביץ, שניבט ביום הששי שעבר מתוך מירקע הטלוויזיה, סימל את שיאו של מיצצע מתיחה לאומי.

הידיעה ששורה ברדיו בצהרי היום, כי בשעה 3.00 אחרי-צהריים תעביר הר-טלוויזיה בשידור מיוחד מסיבת-עיתונאים עם שרה-אוצר, פשטה חיש מהר ברחבי הארץ ועימה פשטו גם השמועות. פיתוח חדש או מיסים חדשים? תוכנית-כלכלית חדשה, או, אולי, מהפך חדש?

המוני אורחים אצו רצו לבתיהם, כדי שלא להחמיץ את השידור החשוב. לאיש לא היה ספק, שמשו גורלי עומד להתי-פרסם, משהו שאושר ממש ברגע האחרון, בישיבת ממשלה מיוחדת.

דפוס לא הוזר מראש כי הדפסת הבולים מחייבת סודיות.

בבוקרו של היום הראשון, כשנקצבו המוני סקרנים בפתחי הבנקים, כדי לזכות ראשונים בכסף החדש, היה ברור שת-שיית הבדיחות הלאומית נכנסה כבר ל-הילוך גבוה.

"מה הם ראשי התיבות של שק"ל", שאל אורה משכים קום את רעהו. והלה מיהר לענות: "שני קילו לירות."

כלכלה

שקל שובר לסוחר

החלפת הכסף עוררה ספקות

וחיובים — אך המידחמה

בחון השחר תעורר

התנגדות של ממש

כאשר אין פיתרון — בא טכס. כאשר אין מדיניות — באים סמלים. כאשר אין מעשים — באים גינונים. עקרונות אלה, שצינו את ממשלת מנחם

נגיד "בנק ישראל" ושרי-האוצר חותמים על תצזום השקק רק רבע דולר

בגין מאז הקמתה, מצאו להם השבוע ביי טויו כלכלי. הלירה הישראלית הוחלפה בשקל התני-כי.

השאלה הראשונה היתה: מה זה מש-אינה מלווה בשום פעולה כלכלית העשויה להעניק לה תוכן כלכלי. נרגעו הרוחות. בעבר, כאשר פשטו שמועות על שט-נות-הכסף החדשים המנוחים בכספות בנק ישראל, חששו בעלי-האמצעים שמת-תשמש החלפת-הכספים כמכשיר לביצוע מדיניות חדשה. למשל:

- הפקעת אחוז מסויים של הכסף בעת ההחלפה.
- הטלת מס או מילווה-חובה על כמור-יות הכסף המוחלפים.
- רישום הכסף המוחלף, כדי לתפוס בעלי הון-שחור.

כל הרעיונות האלה יכלו להיות מע-שיים בתקופה שאין בה אינפלציה דוה-רת. אך כאשר עברה האינפלציה את מתי-סום 100 האחוזים, הם איבדו את ערכם. כי שום בעל-אמצעים לא החזיק עוד כסף במזומנים, המאבד לא היה כל במהירות הבזק. משום כך לא היתה כל אפשרות לתפוס את אילי הון השחור בעת החלפת הכספים.

תנועת ההון השחור. משמעות חשובה יותר יכלה להיות לשני האמצ-עים האחרים שבהם נקט הורביץ השבוע. אין להם כל קשר עם החלפת הלירה. שניהם עשויים לתרום תרומה חשובה למילחמה בחון השחור. בניגוד לערך ה"פסיכולוגי" של החלפת המטבע, יכול להיות לאמצעים אלה ערך משי.

השאלה היא: האם יהיה בכוחו של משרד-האוצר לבצע החלטות אלה הלכה למעשה. הן מבחינה פוליטית, הן מבחינה מעשית? מבחינה פוליטית, יפגע ביצוע אמצעים (המשך בעמוד 38)